

стиційного процесу; зб. Тез II Міжнар. наук.-практ. конф. – К.: КНЕУ, 2011. – С. 122.

2. Руда О.П. Інвестиційний клімат України та проблеми його формування [http://www.intkonf.org/ruda-olinvestisiunuy-klimat-ukrainu-ta-problemu-yogo-formuvannya]

3. Літвак Д. Перспективні українські галузі: надія є / Д. Літвак // Стаття надрукована в *innovationsjournal* 2011 [http://www.innovations.com.ua]

4. Ривак О.С. Інвестиційна діяльність в Україні / О.С. Ривак // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – №20.13. – С. 228–241.

5. Стефанишин Г.С. Інвестиційна діяльність в період кризи / Г.С. Стефанишин / Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – №20.9. – С. 245–250.

6. Капітальні інвестиції. Держкомстат України, 1998–2011. – Офіційний сайт Державного комітету статистики України – [http://www.ukrstat.gov.ua].

7. Соціально-економічний розвиток України за 2008 рік – К.: Вид-во Держкомстат України. – 2008. – 31 с.

8. Соціально-економічний розвиток України за 2009 рік – К.: Вид-во Держкомстат України. – 2009. – 31 с.

9. Соціально-економічний розвиток України за 2010 рік – К.: Вид-во Держкомстат України. – 2010. – 29 с.

10. Ткаченко А.М. Інвестиційні аспекти підвищення конкурентоспроможності економіки / А.М. Ткаченко // Економіка пром-сті. – 2010, №2. – С. 107–112.

О.Р. ЖИДЯК,

к.е.н., докторант, Академія фінансового управління Міністерства фінансів України

Фінансово-кредитні та податкові важелі активізації інвестиційних процесів

Розроблені стратегічні напрями активізації інвестиційної діяльності в Україні, позначені передумови формування механізмів державного регулювання інвестицій, а також фінансово-кредитні і податкові важелі активізації інвестиційних процесів, проведено удосконалення організаційно-економічних методів активізації інвестиційної діяльності.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, державне регулювання інвестицій, інвестиційні процеси, інвестиції.

Разработаны стратегические направления активизации инвестиционной деятельности в Украине, обозначены предпосылки формирования механизмов государственного регулирования инвестиций, а также финансово-кредитные и налоговые рычаги активизации инвестиционных процессов, проведено совершенствование организационно-экономических методов активизации инвестиционной деятельности.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, государственное регулирование инвестиций, инвестиционные процессы, инвестиции.

Developed strategic direction investment activity in Ukraine, the designated prerequisites for the formation mechanisms of state regulation of investment and financial leverage and tax credit investment processes carried out to improve the organizational and economic methods of investment activity.

Постановка проблеми. Аналіз економічних інструментів управління інвестиційними процесами є складним і багатогранним завданням, оскільки вимагає аналізу різних аспектів функціонування економічних систем і суб'єктів економічної діяльності. У зв'язку з цим важливим моментом є формування єдиного підходу в систематизації і класифікації економічних відносин і процесів в інвестиційній сфері.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблемам інвестиційної політики присвячені дослідження цілового ряду відомих вітчизняних і іноземних вчених-економістів. Поряд із цим значна кількість питань удосконалення організаційно-економічного механізму та активізації інвестиційної діяльності залишаються невисвітленими і потребують теоретичного, методичного і практичного вирішення. Нинішній механізм регулювання інвестиційної діяльності поки що не в повній мірі відповідає сучасним вимогам і не має необхідної комплексної методологічної основи. Не відпрацьовані концептуальні питання та такі напрями, як регулювання фінансового аспекту інвестиційного процесу відтворення капіталу, формування ресурсів і джерел інвестування, функціонування повноцінного ринку цінних паперів та ін.

Методологічною базою вивчення даної теми є теоретичні розробки російських та вітчизняних вчених-економістів, таких як В.Ф. Беседін, В.Г. Мединський, А.С. Музиченко, Б.М. Щукін, Ю.В. Яковець, І.В. Сергеев, Р.А. Фатхутдінов та ін.

Метою статті є обґрунтування шляхів вдосконалення державного управління інноваційно-інвестиційним процесом за допомогою фінансово-кредитних та податкових важелів.

Виклад основного матеріалу. Особливістю сучасного інвестиційного процесу в Україні є відсутність позитивних зрушень у структурі капітальних вкладень, значна різниця в обсягах зниження їх надходжень в окремі галузі. Сформована динаміка інвестиційної активності обумовила виникнення проблем розвитку економіки і, крім того, різке зменшення інвестицій у соціальний розвиток всього народногосподарського комплексу.

Як відомо, відтворювальна структура капітальних вкладень характеризується збільшенням частини інвестицій на технічне переоснащення і реконструкцію діючих підпри-

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

ємств. Однак в Україні зниження інноваційної діяльності зачіпає насамперед промислові підприємства країни. За останні роки кількість впроваджень нових прогресивних технологічних процесів зменшилася в 5,4 раза, а освоєних виробництв нових видів продукції – в 1,3 раза.

Аналіз показав, що спостерігаються зміни в структурі капітальних вкладень за джерелами фінансування, що пов'язано насамперед із зменшенням державних джерел фінансування. У структурі інвестицій значну частку займають інвестиції за рахунок місцевих бюджетів та іноземні інвестиції. Дослідження цих процесів є свідченням про значні відхилення у співвідношенні різних джерел фінансування інвестицій.

У структурі інвестиційного процесу істотне місце займають кредити банків. В останні роки попит на інвестиції падав значно швидше, ніж виробництво валового продукту. Однією з причин цього було те, що інфляція значно знецінювала інвестиційні кошти. Протягом останніх років значно скоротилася частина довгострокових кредитів, наданих суб'єктам господарювання всіх форм власності, в загальному обсязі кредитів економіки країни.

Інвестиційному процесу притаманні чітко виражені чинники та умови функціонування цього процесу. Ці характеристики є різними (різноплановими), що обумовлено багатаетапністю інвестиційного процесу та складністю його структурних елементів, що мають свою особливість. Фактори розвитку інвестиційного процесу – це сукупність причин, умов, обставин, які прискорюють або сповільнюють процес розвитку. Вони об'єднані в групи факторів: політичні, науково-технічні, економічні та соціальні, а також у галузеві, регіональні (територіальні) і міжрегіональні.

У рамках даної роботи доцільним є проведення порівнявчої систематизації і виділення інвестиційних процесів з виокремленням місця і ролі окремих економічних систем та їх груп (див. рис.).

З рисунку видно, що можна виділити шість найбільш важливих з точки зору формування інвестиційного потенціалу економічних систем. Першою і найбільш важливою з точки зору коригування інвестиційних потоків є бюджетна система, оскільки за допомогою її держава в основному реалізує

свою інвестиційну політику. До основних інвестиційним джерел цієї системи слід віднести кошти державного бюджету на макро- та мезорівнях і кошти місцевих бюджетів на галузевому рівні, спрямовані на фінансування різних цільових програм із розвитку певних секторів економіки, а також кошти бюджету розвитку, призначені для інвестування.

Бюджетна політика щодо акумуляції та поділу інвестиційно-фінансових ресурсів набуває особливе значення, незважаючи на тривалий процес становлення компонентів ринкового механізму, постійну потребу проведення структурної перебудови, недостатнє формування та чисельність приватного сектору, відсутність у нього достатньої кількості фінансових ресурсів.

Згідно з офіційними даними, виконання доходів зведеного бюджету України у 2011 році становило 398,3 млрд. грн., що більше аналогічного показника попереднього року на 26,7%. Це становить 100,2% від планового показника на 2011 рік. Виконання доходів Державного бюджету України становило 311,9 млрд. грн., що на 78,0 млрд. грн., або на 33,6%, більше відповідного показника попереднього року. Річний план перевиконано на 3,6%.

Основними чинниками перевиконання стали податок на прибуток підприємств (перевиконано на 15,1%), акцизний збір із ввезених на територію України товарів (перевиконано на 33,3%), податок на додану вартість (перевиконано на 1,3%). Причому в 2011 році було відшкодовано з бюджету на 8,6% більше ніж було заплановано. Водночас річний план із надходжень не було виконано за такими статтями: акцизний збір із вироблених в Україні товарів (рівень виконання 81,8%), вивізні мито (рівень виконання 60,5%)

Отже, на відміну від попередніх двох років, коли основним стабільним бюджетним джерелом надходжень був акцизний збір, який завдяки підвищенню ставок мав стійку тенденцію до збільшення навіть в умовах фінансово-економічної кризи, у 2011 році стабільне наповнення бюджету забезпечили податок на прибуток підприємств та ПДВ.

У цілому тренд надходжень до державного бюджету, зокрема в частині податкових надходжень, подібний до трендів попередніх років, що свідчить про те, що економіка адаптує

	Державний рівень	Галузевий рівень	Регіональний рівень
Бюджетна система та держкредит	Цільові програми державного фінансування пріоритетних галузей економіки. Бюджетні позики		Субсидування конкретних підприємств. Трансферти
Банківська система	Макрокредитування, розміщення державних позик	Кредитування галузей, регіональні програми	Кредитування підприємств, кредитування населення, управління залишками вільних коштів на рахунках
Податкова система	Перерозподіл інвестиційних ресурсів, регулювання, пільгування	Галузеве регулювання фінансових потоків	Стимулювання інвестиційної активності
Правова система	Формування адекватного нормативно-правового поля та регулюючої бази		
Фінансово-виробнича система	Кошти галузевих і загальнодержавних об'єднань призначені на інвестування об'єднань		Кошти фондів розвитку та амортифонда
Зовнішні джерела	Позики	Створення спільних підприємств	
	Фондовий ринок		

Інвестиційні ресурси та їхній рух за рівнями економіки

валася до нових правил оподаткування після запровадження Податкового кодексу з 1 січня 2011 року.

Рівень виконання річного плану витратів зведеного бюджету становить 93,5%, що майже дорівнює минулорічному показнику.

За видатками державного бюджету рівень виконання річного плану залишився майже на рівні минулорічного показника і становив 93,8%, або на 0,3 в.п. більше. Водночас за видатками державного бюджету без урахування міжбюджетних трансфертів відбулося зниження цього рівня – на 0,7 в.п. Погіршення рівня виконання відбулося в основному внаслідок його зниження по видатках на житлово-комунальне господарство до 27,0% річного плану, або на 55,6 в.п.

Скорочувалися витрати на народне господарство в порівнянні з соціальними витратами, при цьому витрати на управління постійно збільшувалися. Поділ витрат по народному господарству мало вкрай односторонній характер. Держава серед проголошених нею же пріоритетів фактично фінансувала лише одне, а саме: розвиток галузей паливно-енергетичного комплексу. В цілому, аналізуючи структуру бюджетних витрат, можна зробити висновок, що на тлі тенденції збільшення їхньої частки у ВВП і постійного спаду обсягів виробництва зазначена структура нераціональна і не сприяє досягненню мети економічного зростання, а тому вимагає реформування як в короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі.

У короткостроковій перспективі інвестиційні бюджетні видатки мають стати каталізатором для виходу з інвестиційної кризи і початку економічного зростання. Це пояснюється передовсім факторами, які впливають на формування обсягів інвестиційних ресурсів, а саме: фінансовий ринок недостатньо сформований, він не забезпечує потреби економіки в масштабних довгострокових кредитах, підприємства майже повністю позбавлені джерел власних інвестиційних ресурсів (прибутку та амортизації).

Реакція економічної системи на зміну напрямку бюджетних витрат проявиться не відразу, а через 2,5–3 роки, оскільки істотне збільшення бюджетних інвестицій при значних дефіциті і спаді виробництва не може бути досягнуто лише шляхом збільшення загальних державних витрат, оскільки це призведе до поглиблення кризових явищ. Додатковими джерелами для тимчасового збільшення бюджетних інвестицій при забезпеченні мінімальних дефіцитів є скорочення окремих видів державних витрат, фінансування яких можна виконувати по альтернативних, принципово відмінних від державних схем.

Зокрема, наприклад, це стосується системи охорони здоров'я, яка в Україні поки що повністю фінансується з бюджету, тоді як у розвинених країнах законодавчо закріплена страхова медицина. Вивільнення бюджетних коштів від фінансування цієї галузі може збільшити бюджетні інвестиції в 1,5–2 рази.

Додатковим джерелом збільшення бюджетних інвестицій є відмова від значної кількості соціальних і виробничих субсидій і пільг. Необхідно переорієнтувати бюджетну політику від за-

гального надання субсидій на виробництво до селективного фінансування, тобто до формування за допомогою держави так званих точок зростання, при цьому частина державних коштів достатня на рівні 20–40% від вартості проекту.

Найважливішим джерелом фінансування структурної перебудови є скорочення зростаючих витрат на управління, хоча це джерело не таке вже й велике, як перераховані вище, але не менш важливе, враховуючи тенденцію їх збільшення.

Ще одним механізмом стимулювання інвестиційної активності методами бюджетної підтримки є фінансове запозичення на внутрішньому ринку з метою тимчасового збільшення надходжень до бюджету. Це джерело може використовуватися як на макrorівні для вирішення завдань загальнодержавного масштабу, так і на рівні регіону з метою вирішення регіональних проблем. Джерелом запозичення в обох випадках можуть бути заощадження населення, нагромадження компаній і підприємств. Залучення цих ресурсів можливе через випуск в обіг облігацій державної позики.

Прибутковість цих облігацій має підтримуватися активами НБУ та державною запорукою, що формується на основі майна, що перебуває в управлінні різних органів влади.

Важливим компонентом податкової політики, яка безпосередньо впливає на рівень інвестиційної активності, є комплекс податкових пільг для інвесторів. У західній економіці відбувається поступова відмова від надання будь-яких пільг, однак інвестиційні пільги залишаються. На нашу думку, податкові пільги можна надавати з метою стимулювання виробничої та інвестиційної діяльності лише на початок становлення підприємства або при реалізації ним інвестиційних проектів.

У розвинених країнах світу заощадженням населення у формуванні інвестиційних ресурсів належить значна частина. В Україні особисті заощадження розміщені на рахунках комерційних банків і є незначними і не можуть за даних умов виступати істотним джерелом інвестицій. Держава має активізувати залучення заощаджень населення в інвестиційні сфери на основі збільшення доходів населення шляхом їхньої індексації відповідно до темпів інфляції; реформування системи оплати праці; зниження ставки податку на дохід завдяки розширенню шкали градації доходів.

Висновки

Управління інвестиційними процесами в економіці є складним і одним із найбільш важливих державних завдань.

У короткостроковій перспективі інвестиційні бюджетні видатки мають стати каталізатором для виходу на траєкторію економічного зростання.

Реалізація запропонованих напрямів регулювання інвестиційних процесів дозволяє забезпечити підвищення ефективності використання виділених коштів і децентралізацію суб'єктів господарювання, що фінансуються; перенесення центру уваги з бюджетного фінансування на більш широке використання кредитування програм (проектів), які забезпечують структурну перебудову економіки України.

Література

1. Альгин В. О принципах подготовки проектной документации и оценки инвестиционных проектов / В.О. Альгин // Инвестиции в России. – 2003. – №11. – С. 39–40.
2. Анін В.І. Зведені витрати як критерій ефективності інвестицій / В.І. Анін // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – №6. – С. 25–27.
3. Беседін В. Мережевий метод планування інвестиційної діяльності / В. Беседін // Тенденції і пропорції розвитку економіки: кол. монографія / за ред. В.Ф. Беседіна. – К.: НДЕІ, 2005. – С. 262–271. – ISBN 966–96456–4–6.
4. Василик Д.О. Оцінка ефективності інвестиційних проектів / Д.О. Василик // Фінанси України. – 2005. – №6. – С. 93–102.

5. Щукін Б.М. Врахування зовнішніх умов в інвестиційній діяльності / Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць НДЕІ. Вип. 11. Наук. ред. І.К. Бондар. – К., 2000, 278 с. – С. 234–239.

6. Щукін Б.М. 3.2. Методичні рекомендації по складанню регіонального балансу фінансових ресурсів; 3.3. Методичні рекомендації по складанню регіонального балансу інвестиційних ресурсів // Регіональні матеріально-ресурсні баланси: розробка базових балансів / В.С. Дубовік та ін. – К.: Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України. – 2005. – 80 с.

7. Schwartz E. // Journal of Business. – 2000. – 58. – P. 135–157.

Н.В. МУДРАК, к.е.н.,
Н.І. ОМЕЛЬЯНЧИК, ст. науковий співробітник,
М.Ф. ТЮТЮН, ст. науковий співробітник,
НДЕІ Мінекономрозвитку і торгівлі України

Інвестиційна стратегія держави щодо залучення іноземних інвестицій

У статті розглядаються питання інвестиційної стратегії держави в сфері залучення іноземних інвестицій в контексті формування інноваційної моделі економічного розвитку.

Ключові слова: інвестиційна стратегія держави, іноземні інвестиції.

В статье рассматриваются вопросы инвестиционной стратегии государства в сфере привлечения иностранных инвестиций в контексте формирования инновационной модели экономического развития.

Ключевые слова: инвестиционная стратегия государства, иностранные инвестиции.

The article deals with the investment strategy of the state in attracting foreign investment in the context of innovation model of economic development.

Постановка проблеми. Проблема інвестиційного забезпечення економічного розвитку є однією з найбільш складних для України, і вирішення її в умовах дефіциту власних фінансових ресурсів неможливе без залучення іноземних інвестицій. Тому важливе місце в інвестиційній стратегії займають питання щодо залучення іноземних інвестицій. Формуючи свою стратегію на певному ринку, іноземні інвестори здебільшого керуються такими самими інтересами та мотивами, як і вітчизняні.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. В Україні дослідженнями зазначеної проблематики займаються В. Будкін, В. Геєць, О. Гаврилюк, Б. Губський, Я. Жаліло, Д. Лук'яненко, В. Литвиненко, О. Махмудов, С. Сіденко, А. Яценко та інші. Разом із тим усе ще залишаються недо-

статньо розглянутими питання стимулювання залучення іноземних інвестицій саме інноваційного спрямування.

Метою статті є інвестиційна стратегія держави щодо залучення іноземних інвестицій у контексті формування інноваційної моделі економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу. У забезпеченні виходу економіки з кризового стану і стабільного її розвитку вирішальну роль відіграє науково обґрунтована інвестиційна політика держави. Саме вона визначає реальні джерела, напрями, структуру інвестицій, здійснює раціональні та ефективні заходи для виконання загальнодержавних та регіональних соціально-економічних програм, відтворює процеси на макро- та мікроекономічному рівнях.

Реформування економіки будь-якої країни, її структурне перетворення з якісним оновленням виробництва, ринкової та соціальної інфраструктури неможливі без належного інвестування. Без надійних капіталовкладень неможливо забезпечити створення і впровадження новітніх технологій, систем сучасної організації та управління виробництвом і збутом продукції, розвиток ринкової інфраструктури. Такі фундаментальні основи для забезпечення конкурентоспроможності національного виробництва дуже актуальні для успішної інтеграції нашої країни в світове співтовариство. Чим активніше інвестування відтворювальних процесів, тим швидші темпи відтворення і ефективних ринкових перетворень [1].

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну на 1 січня 2011 року становив \$44,7 млрд., що на 11,8% більше обсягів інвестицій на початок 2009 року. Разом із тим ефективність впливу іноземного інвестування на здійснення в українській економіці позитивних структурних зрушень та